

KYSYMYKSIÄ JA VASTAUKSIA TEOLLISESTA YHTEISTYÖSTÄ

Mitä on teollinen yhteistyö ja miksi sitä vaaditaan?

Teollinen yhteistyö edistää suomalaista kehitystyötä ja huoltovarmuutta. Teollisen yhteistyön tavoitteena on sotilaallisen maanpuolustuksen, valtion turvallisuuden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittisen puolustus- ja turvallisuusteollisen tuotannon, teknologian ja osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä kansallisen huoltovarmuuden parantaminen ja turvaaminen.

Teollisella yhteistyöllä voidaan varmistaa, että hankinnan kohteena olevaan puolustustarvikkeeseen liittyvä huoltovarmuuskriittinen teknologia ja osaaminen ovat puolustusvoimien käytössä myös kriisin aikana ja siihen verrattavissa poikkeusoloissa. Se on siten keskeisten turvallisuusetujen kannalta kriittisen teknologian turvaamista ja oikea-aikaisen osaamisen hankkimista suomalaisiin yrityksiin, tutkimuslaitoksiin, korkeakouluihin ja puolustusvoimille, jotta suomalainen teollisuus ja muut toimijat voivat tuottaa kriittisiä tuotteita ja palveluita puolustusvoimille myös poikkeustilanteissa.

Kotimaisen ja ulkomaisen puolustusteollisuuden tiiviin ja pitkäkestoisen yhteistyön avulla turvataan sotilaallista huoltovarmuutta sekä varmistetaan kriittisen teknologian saatavuus kaikissa olosuhteissa.

Teollinen yhteistyö on määritelty mm. ”teollinen yhteistyö puolustushankinnoissa” –julkaisussa (PLM 2017) sekä ”Suomen puolustustarvikehankintoja koskevissa teollisen yhteistyön säännöissä” (TEM 2012). Teollisen yhteistyön vaatimukset ovat osa HX-tarjouspyyntöä ja tarjouspyynnössä suora ja epäsuora teollinen yhteistyö ovat virallisia termejä.

Onko teollinen yhteistyö sama asia kuin vastakaupat?

Puolustushankinnoissa ostajataho on aiemmin perinteisesti asettanut arvoltaan merkittäviin hankintoihin ns. kompensatioehdon silloin, kun hankinta on tehty ulkomaiselta toimittajalta. Kompensatiosta on aiemmin käytetty termiä vastakaupat, mutta nykyisin Suomessa käytetään nimitystä ”teollinen yhteistyö” (engl. Industrial Participation, IP), koska toiminnan painopisteenä on suomalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden yhteistyö ulkomaisen toimittajan kanssa erityisesti kriittisen teknologian saatavuuden turvaamiseksi kaikissa olosuhteissa.

Aikaisemmin yleisesti käytössä ollut termi ”vastakaupat” (engl. offset) ei ole siten enää Suomessa käytössä ja sillä tarkoitetaan nykyisin myös eri asiaa, koska puolustushankintoihin mahdollisesti poikkeuksellisesti liitettävän teollisen yhteistyön tulee olla perusteltua TFEU 346 artiklan nojalla (valtion olennaiset turvallisuusedut). Teollinen yhteistyö turvaa sotilaallista huoltovarmuutta eikä ole siten vastakauppaa.

Offset?

Globaalilla tasolla usein edelleen näkee käytettävän termiä "offset", jolloin näihin tilanteisiin sovelletaan kunkin maan omaa kansallista lainsäädäntöä, joka voi olla myös vastakauppaan perustuvaa EU:n ulkopuolisissa maissa. Esimerkiksi suomalaisella puolustusalan yrityksellä voi olla voimassa vastakauppavelvoite joissain kolmansissa maissa. Globaalissa ympäristössä vastakaupat suurissa puolustushankinnoissa ovat siten yleinen sopimusten edellytys ja enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Niiden muoto, tavoitteet ja toteuttamistavat vaihtelevat huomattavasti.

Mitä on suora ja epäsuora teollinen yhteistyö?

Teollinen yhteistyö voi olla suoraa tai epäsuoraa. Yhteistyön tulee kohdistua Suomen puolustuksen kriittisille suorituskyky- ja teknologia-alueille, jotka on määritelty keväällä 2016 julkaistussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan turvaamisesta. Yhteistyö voi kohdistua vain puolustus- ja turvallisuussektoriin, näihin liittymättömien siviilituotteiden ja -palveluiden sisällyttäminen järjestelyihin ei ole mahdollista.

Suorasta teollisesta yhteistyöstä on kyse silloin, kun ulkomaisen ja kotimaisen teollisuuden yhteistyö liittyy hankittavaan järjestelmään. Yhteistyöllä voidaan varmistaa, että hankinnan kohteena olevaan puolustustarvikkeeseen liittyvä huoltovarmuuskriittinen teknologia ja osaaminen ovat puolustusvoimien käytössä myös kriisin aikana ja siihen verrattavissa poikkeusoloissa.

Epäsuora teollinen yhteistyö tarkoittaa yhteistyötä, joka ei suoraan liity puolustusmateriaalin hankinnan kohteeseen. Epäsuora teollinen yhteistyö on kyseessä silloin, kun yhteistyön kohteena on valtion keskeisten turvallisuusetujen kannalta tärkeän teknologian ja osaamisen siirto Suomeen. Epäsuoran teollisen yhteistyön tulee siten kohdistua maanpuolustuksen kannalta kriittisiin teknologioihin. Epäsuoraa teollista yhteistyötä voivat olla esimerkiksi ohjelmistot, lähdekoodit, kyberturvallisuus, tutkimus, pk-yritysten kansainvälistyminen, kehittyneet materiaalit ja valmistaminen. Teollisella yhteistyöllä haetaan ennen kaikkea pitkäaikaisia kumppanuuksia suomalaisen teollisuuden ja ulkomaisen tarjoajaehdokkaan sekä sen alihankintaketjujen kanssa.

Epäsuora teollinen yhteistyö on kyseessä silloin, kun yhteistyön kohteena on valtion keskeisten turvallisuusetujen kannalta tärkeän teknologian ja osaamisen siirto Suomen puolustus- ja turvallisuusteollisuudelle, puolustushallinnolle, tutkimus- ja tiedeyhteisöille tai yliopistoille ja korkeakouluille. Epäsuoran teollisen yhteistyön suunnittelu kuuluu puolustusministeriön ja Pääesikunnan vastuulle. Epäsuorassa teollisessa yhteistyössä erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten osaaminen ja/tai teknologia liittyy Suomen puolustuksen kannalta ns. kriittisiin suorituskykyihin ja niiden turvaamiseen tarvittavan teknologisen ja teollisen perustan turvaamiseen.

Epäsuoran teollisen yhteistyön on kohdistuttava tarjouspyynnössä määritetyille teknologia-alueille. Vain erityisestä syystä se voi kohdistua jollekin muulle alueelle, mutta myös tällöin yhteistyön avulla turvataan valtion keskeisiä turvallisuusintressejä. Pääesikunta on määritellyt strategisten hankkeiden epäsuoran teollisen yhteistyön painopistealueet, joiden katsotaan olevan tärkeitä maanpuolustuksen kannalta sekä tulevaisuudessa itsenäisen toimintakyvyn ja osaamisen huoltovarmuuden kannalta ottaen huomioon myös jo olemassa oleva kansallinen teollinen perusta.

Miten EU sääntelee puolustushankintoja?

Puolustusmateriaalihankkeiden teolliseen yhteistyöhön (aikaisemmin vastakaupat) liittyvät säädökset ja menettelyt ovat muuttuneet olennaisesti EU:n puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin (2009/81/EY) tultua voimaan. Suomessa laki puolustus- ja turvallisuushankinnoista (1531/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Tämän lain nojalla tapahtuvien hankintojen yhteydessä ei enää lähtökohtaisesti aseteta toimittajalle teollisen yhteistyön velvoitetta.

Jäsenvaltioilla on siten lähtökohtaisesti velvoite kilpailuttaa puolustus- ja turvallisuushankintansa EU:n puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaisesti. Tästä periaatteesta voidaan poiketa ainoastaan EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 346 artiklassa määritellyin poikkeuksin. Tällaisissa poikkeuksellisissa tilanteissa voidaan edelleen asettaa teollisen yhteistyön velvoite. Käytännössä perustelut näissä tapauksissa Suomessa perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen maanpuolustuksen kannalta kriittisistä teknologioista (2016).

Asetettavan teollisen yhteistyön veloitteen tarpeellisuus ja laajuus arvioidaan aina tapauskohtaisesti etukäteen hankintaviranomaisen toimesta, ja perusteiden on täytettävä edellä mainitun SEUT 346 artiklan edellytykset. Näihin mahdollisiin teollisen yhteistyön sopimukseen sovelletaan teollisen yhteistyön sääntöjä vuodelta 2012 (tarkennukset 25.4.2013, 11.5.2017, 25.6.2018).

Mihin ajankohtaisiin puolustushankkeisiin teollinen yhteistyö liittyy?

Teollisen yhteistyön velvoite sisältyy molempiin strategiaan hankkeisiin, sekä Laivue2020- että HX-hävittäjähankeeseen. Molemmissa edellä mainituissa hankkeissa teollisen yhteistyön minimiosuudeksi on asetettu 30 % hankinnan kokonaisarvosta. Tällä teollisen yhteistyön määrällä voidaan, huomioiden teollisen yhteistyön sääntöjen määräykset ja kotimainen puolustusteollinen pohja, lähtökohtaisesti varmistaa kotimaisen teollisuuden merkittävä osuus hankinnan toteuttamisessa ja samalla turvata riittävä sotilaallinen huoltovarmuus sekä mahdollisuus Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan syventämiseen.

Mitä teollisella yhteistyöllä tavoitellaan HX-hankkeessa?

Puolustusvoimien HX-hankkeella korvataan F-18 Hornetin suorituskyky monitoimihävittäjillä. Vaihtoehtoina on viisi konetyyppiä: F-35 (Lockheed Martin, USA), F-18 Super Hornet (Boeing, USA), JAS Gripen (Saab, Ruotsi), Eurofighter (BAE Systems, Iso-Britannia) ja Rafale (Dassault, Ranska).

Kaupan arvo on hankintavaiheessa noin 7 – 10 miljardia euroa. Tämä on tähän mennessä Suomen suurin puolustushankinta ja se herättää suurta kiinnostusta myös ulkomailla. Valtioneuvosto tekee päätöksen valittavasta konetyypistä seuraavalla hallituskaudella 2021. Teollinen yhteistyö ja sen määrittely ovat osa käynnissä olevaa HX-hankintaprosessia, josta vastaa Puolustusvoimien Logistiikkalaitos. Teollinen yhteistyö on yksi HX-hankkeen päätöksentekokriteereistä.

HX-hankinnassa on kyse Suomen puolustuksen kannalta strategisesta suorituskyvystä, jonka merkitys niin sotilaallisessa maanpuolustuksessa yleisesti kuin erityisesti ilmapuolustuksessa on keskeinen. Jotta hävittäjillä pystytään suorittamaan vaaditut tehtävät niin normaali- kuin poikkeusoloissa, tulee kotimaisilla toimijoilla olla riittävä osaaminen ja teknologinen kyvykkyys.

HX-hankkeessa huoltovarmuudella tarkoitetaan taistelujärjestelmän häiriöttömän käytön ja ylläpidon mahdollistamista poikkeusolojen tilanteissa. Käytännössä huoltovarmuus luodaan jo normaaliolojen kunnossapidon ja koulutuksen järjestelyillä kaikilla tasoilla, rakentamalla toiminnan edellyttämät joukot ja niiden koulutus, materiaalivarannot sekä huolto- ja korjauskyvyt normaaliolojen toimintojen pohjalta. Poikkeusolojen kunnossapitojärjestelmän edellyttämän perustan lisäksi normaaliolojen kunnossapitojärjestelmän on oltava mahdollisimman kustannustehokas.

Kunnossapitojärjestelmän on kyettävä pitämään vaadittu määrä hävittäjiä tehtäväkelpoisina ja tuottamaan ilmaoperaatiokyky vaadituissa tukikohdissa. Varautumisessa tämä edellyttää kykyä toimia poikkeusoloissa logistisesti eristetyssä ympäristössä ja kykyä tehdä itsenäisiä lento- ja tehtäväkelpoisuuteen sekä kaluston korjaamiseen ja huoltotoimenpiteisiin liittyviä päätöksiä.

Sotilaallista huoltovarmuutta koskeva vaatimus lähtee siitä, että seuraavat vaatimukset on pystyttävä kansallisesti toteuttamaan:

1. Operoimaan logistisesti eristetyssä tilanteessa huomioiden materiaali- ja informaatiovirrat,
2. Nostamaan kaluston käytettävyyttä asetetuissa valmiuden tehostamis- ja kohottamisvaatimuksissa, perustamaan tukikohtia ja hajauttamaan kalustoa,
3. Varustamaan tukikohdat tuottamaan vaadittu operaatiotempo,
4. Tekemään lentokelpoisuus- ja tehtäväkelpoisuuspäätöksiä,
5. Tekemään vika- ja vaurioanalyysyjä, korjausarvioita ja korjausten suunnittelua,
6. Sovittamaan huoltojärjestelmä toimintaympäristöön ja käyttötapaan, sekä
7. Arvioimaan
 - toimintaympäristön muutokseen liittyvät järjestelmämuutokset (järjestelmäkehitys),
 - kaluston käytön vaikutukset rakenteen eheyden ja elinkaaren hallintaan, sekä
 - todellisen ja suunnitellun käyttöprofiilin erosta johtuvien muutosten ja korjausten toteutus.

Onko suomalaisella alan teollisuudella merkittäväkin rooli?

Vaatimusten täytyminen tulee edellyttämään kotimaisen teollisuuden osallistumista hankittavan järjestelmän suunnittelu-, integrointi- ja rakentamis- sekä vastaanottovaiheisiin yhteistyössä järjestelmätoimittajan ja osajärjestelmätoimittajien kanssa. Tämä osallistuminen tullaan varmistamaan tarvittavilta osin teollisen yhteistyön järjestelyin.

Riittävän teknologisen ja teollisen perustan olemassaolo sekä jatkuvuus koko järjestelmän eliniän edellyttää tarvittavaa tietotaitoa. Tätä ei kaikilta osin ole nykytilassa kotimaisella teollisuudella. Teollisen yhteistyön järjestelyillä valittavan järjestelmätoimittajan sekä kotimaisen teollisuuden kesken luodaan edellytyksiä tarvittavan osaamisen synnyttämiselle. Sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta kriittinen teknologia tulee olla saatavissa ja käytettävissä myös poikkeusoloissa.

On erityisen tärkeää, että hankinnan aikana luodaan kyky koko järjestelmän suunnitellulle elinjaksole. Tämä mahdollistaa niin järjestelmän itsenäisen operoinnin kuin myös jatkokehittämisen.

Hankintaan liittyen Suomeen tullaan hankkimaan uutta teknologista osaamista Puolustusvoimien kokonaissuorituskyvyn kehittämiseksi myös muutoin kuin suoraan hankittavaan järjestelmään liittyen. Kyse on tällöin epäsuorasta teollisesta yhteistyöstä, joka kohdistetaan valtioneuvoston periaatepäätöksessä määritetyille kriittisille teknologia-alueille. Näin luodaan kotimaiseen teollisuuteen kriittistä teknologista osaamista alueille, jotka ovat maanpuolustuksen ja valtion turvallisuuden kannalta kriittisiä.

Hankinnassa asetettavan teollisen yhteistyön veloitteen sisältö sekä suoran ja epäsuoran teollisen yhteistyön välinen suhde täsmentyy hankintaneuvottelujen aikana.

Mitkä ovat maanpuolustuksen kannalta kriittiset teknologiat?

Maanpuolustuksen kannalta kriittiset teknologiat on määritelty valtioneuvoston periaatepäätöksessä ”Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan turvaaminen” (7.4.2016).¹

1. Johtamisen ja verkostotoiminnan sekä tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen teknologiat
2. Materiaali- ja rakenneteknologiat
3. Moniteknologisten järjestelmien sekä järjestelmähallinnan teknologiat
4. Bioteknologiat ja kemian teknologiat

Milloin teollinen yhteistyö alkaa ja milloin se päättyy?

Teollinen yhteistyö alkaa hankinnan voittaneen tarjoajaehdokkaan kanssa hankintasopimuksen ja teollisen yhteistyön sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Tämän jälkeen hankkeita on mahdollista toteuttaa sopimuksessa määritellyn ajan, arviolta noin 10 vuotta. Teollisen yhteistyön sopimus on hankintaa koskevan pääsopimuksen liitteenä.

¹ http://www.defmin.fi/files/3402/PUTE_strategia_fi_010416.pdf

Voidaanko toimia aloittaa jo ennen tarjouskilpailun voittajan valintaa?

Teollisen yhteistyön etukäteisjärjestelyt eivät ole lähtökohtaisesti mahdollisia. Ainoastaan maanpuolustuksen kannalta strategisissa hankkeissa voidaan poikkeuksellisesti sopia, että toimittaja käynnistää teollista yhteistyötä koskevia toimia jo ennen hankintasopimuksen tekemistä, mikäli näin tapauskohtaisesti katsotaan välttämättömäksi. Tämä edellyttää sopimusjärjestelyä tarjoajan ja puolustusministeriön välillä. Työ- ja elinkeinoministeriö hallinnoi mahdollisia etukäteisjärjestelyjä koskevia sopimuksia.

Kuinka vaikuttavaa aikaisempi teollinen yhteistyö on ollut ja miten HX-hankinta eroaa esimerkiksi Hornet-hankinnasta?

Teollisen yhteistyön sisältöä ja vaikutuksia ovat arvioineet mm. Valtiontalouden tarkastusvirasto selvityksessään 12/2016² sekä Jukka Anteroinen ja Juha-Matti Lehtonen selvityksessään, Maanpuolustuskorkeakoulu 12/2017³.

Esimerkiksi Hornet-hankinnan teollisen yhteistyön on katsottu olleen Suomelle äärimmäisen tärkeä, sillä yhteistyöllä on luotu järjestelmän elinjakson aikainen ylläpitokyky sekä osaamista, jota ei olisi muuten ollut mahdollista saada. Maanpuolustuskorkeakoulun selvityksessä on teollisen yhteistyön todettu tuovan liikevaihtona moninkertaisesti takaisin siihen sijoitetun rahamäärän. Tämän lisäksi suomalaisen teollisuuden kyvykkyydellä on tuotettu vähintään 1,7 miljardin euron säästöt Hornet- ja Hawk-kalustojen ylläpidossa.⁴

Tärkeää on kuitenkin myös huomioida, että teollisen yhteistyön lähtökohdat tulevissa uusissa strategisissa hankinnoissa ovat erilaiset kuin aiemmin; mm. siviilituotteiden vienti ei voi olla enää osa teollista yhteistyötä. Teollisella yhteistyöllä ei saa väärin väittää vapaiden markkinoiden toimintaa ja siten rikkoa EU:n perussopimusta.

Miten teollisen yhteistyön hyvitysarvon määrittäminen tapahtuu?

Hyvitysarvon määrittämisen perusteena on teollisen yhteistyön sääntöjen kohta 5 ja sen mukaiset lähtökohdat. Pääsääntöisesti toimet hyväksytään sopimuksen kotimaisuusasteen täyden arvon mukaan. Sopimuksen kotimaisuusasteeseen kuuluu suomalainen materiaali, työ, lisäarvo ja muut suomalaista alkuperää olevat osatekijät. Mikäli teollisen yhteistyön toimikunta katsoo aiheelliseksi, se voi päättää, että hyvitysarvo on alempi kuin kotimaisuusasteen mukainen täysi arvo.

Suoraa teollista yhteistyötä koskevat toimet voidaan hyväksyä sopimuksen täyden arvon mukaan, edellyttäen että sopimuksen kotimaisuusaste on merkittävä. Mikäli tuotekehitys-, teknologia-, tuotanto- tai muuta sellaista yhteistyötä koskevassa hankkeessa ei ole sopimusarvoa tai jos sopimusarvo ei vastaa toimikunnan mielestä normaalia tasoa, toimikunta määrää hyvitysarvon tapauskohtaisesti suomalaiselle osapuolelle siitä koituvan hyödyn perusteella.

² https://www.vtv.fi/julkaisut/tuloksellisuustarkastuskertomukset/teollinen_yhteisty_o_hx_ha_vittajahankkeessa.xhtml

³ <http://www.doria.fi/handle/10024/147740>

⁴ <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-111036.pdf>

Mitä teollisessa yhteistyössä tarkoitetaan pk-kertoimilla?

Epäsuorassa teollisessa yhteistyössä, jolla voidaan edistää valtion turvallisuuden kannalta kriittisillä osaamis- ja teknologia-alueilla toimivien pienten ja keskisuurten puolustus- ja turvallisuusteollisuusyri-tysten teknologista kehittymistä ja kansainvälistymistä, voidaan tapauskohtaisesti harkiten myöntää tarjouskilpailun voittajan (=toimittajan) johonkin hankkeeseen myös kertoimia. Tässä nou- datetaan komissio pk-yrityksen määritelmää eli pk-yrityksenä pidetään yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa ja jonka pääomasta tai äänivaltaisista osak- keista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yri-tysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tätä määritelmää.

Tarjouskilpailuvaiheessa teollista yhteistyötä koskevia suunnitelmia käsitellessään ja arvioidessaan puolustusministeriö ei ota kertoimia vielä huomioon. Päätöksen kertoimien soveltavuudesta tekee vasta työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva teollisen yhteistyön toimikunta, jolle toimit- taja voi vaateen toimittamisen yhteydessä halutessaan esittää hankkeelle kerrointa 1,5-3 väliltä. Vaateen esittäjän tulee myös perustella kerroinvaatimuksensa ja miksi ko. toimelle olisi perusteltua myöntää jokin kerroin hyvitysarvoa määriteltäessä. Kertoimista päättää siten viime kädessä teolli- sen yhteistyön toimikunta aina tapauskohtaisesti harkintansa mukaisesti.

[Suomen puolustustarvikehankintoja koskevat teollisen yhteistyön säännöt 2012](#)

[Teollisen yhteistyön toimikunnan linjaukset 1.11.2018 teollisen yhteistyön hyvitysarvon määräämi- sessä sovellettavista kertoimista](#)

Pitääkö toimittajan olla mukana teollisen yhteistyön projektissa?

Toimittajan ei tarvitse olla suoraan projektissa mukana, mutta tarjoajan tulee pystyä todisteellisesti osoittamaan, että se on vaikuttanut olennaisesti teollisen yhteistyön kohteena olevan toimen syn- tymiseen ja se ei olisi syntynyt ilman sen aktiivista myötävaikutusta. Tarjoajan on tuotava projektiin jotain sellaista lisäarvoa, joka tukee kriittisiä kykyjä ja niiden kehittymistä.

Pääseekö vielä 2021 jälkeenkin teolliseen yhteistyöhön mukaan?

Teollisen yhteistyön velvoite on pitkäaikainen, joten on myös mahdollista, että suunnitelmiin tulee joitakin muutoksia esim. teknologian kehittyessä. Siten on joissain tilanteissa myös mahdollista, että teollisen yhteistyön suunnitelmaa tarkennetaan ja jopa uusia projekteja voi tulla mukaan. Esimer- kiksi suunnitelman toteutusvaiheessa on joissain tilanteissa mahdollista ottaa projekteihin mukaan uusia toimijoita, jotka tuovat siihen tarvittavaa lisäarvoa ja osaamista. Lähtökohtana kuitenkin on jo hyväksytyt teollisen yhteistyön suunnitelman mukaisesti toimiminen.

Onko ulkomaalaisomisteinen yritys hyväksyttävissä teollisen yhteistyön partneriksi?

Lähtökohtaisesti kyllä. On kuitenkin huolehdittava, että kehitettävä osaaminen on kansallisesti käytössä myös teollisen yhteistyön projektin jälkeen.

Kenen kanssa suomalainen partneri tekee sopimuksen, joka liittyy toimittajan teollisen yhteistyön velvoitteeseen?

Lähtökohta on, että suomalainen partneri tekee sopimuksen ulkomaisen toimittajan kanssa, jolla on teollisen yhteistyön velvoite Suomessa.

Mikäli toimittajan kanssa suomalaisena osapuolena projektissa on useista yrityksistä muodostuva konsortio, näitä yhteishankkeessa olevia yrityksiä edustava yritys (koordinaattori) voi tehdä sopimuksen toimittajan kanssa, jos näin sovittu etukäteen. Tällöin teollisen yhteistyön projektiin osallistuvien kaikkien yritysten ei tarvitse tehdä omia erillisiä sopimuksia toimittajan kanssa. Yritykset ja tutkimusyhteisöt päättävät keskenään miten järjestäytyvät mahdollisissa yhteisissä hankkeissa.

Kuinka velvoitteen täyttymistä seurataan? Onko sopimuksessa sanktioita, jos velvoitetta ei täytetä?

Työ- ja elinkeinoministeriö ja teollisen yhteistyön toimikunta seuraa järjestelmällisesti teollisen yhteistyön velvoitteen etenemistä. Teollisen yhteistyön sopimukseen sisältyy myös tarkasteltavat väliapit ja sanktiosäännökset, mikäli sopimuksen mukaisia velvoitteita ei noudateta.

Voiko hyväksyttävä projekti koostua pelkästä tutkimuksesta?

Epäsuora teollinen yhteistyö voi olla myös esimerkiksi tutkimusyhteistyötä, jos se täyttää teollisen yhteistyön muut kriteerit. Epäsuoralla teollisella yhteistyöllä tarkoitetaan erityisesti kriittisen teknologian ja osaamisen siirtoa Suomeen esimerkiksi tuotannollisen-, teknologisen- tai tutkimusyhteistyön muodossa.

Mikä on viennin rooli teollisessa yhteistyössä?

Teollisen yhteistyön ensisijaisena tavoitteena ei ole viennin edistäminen. Teollisella yhteistyöllä voidaan kuitenkin myös edistää maanpuolustuksen ja valtion turvallisuuden kannalta kriittisillä osaamis- ja teknologia-alueilla toimivien pienten ja keskusurten puolustus- ja turvallisuusteollisuusyritysten teknologista kehittymistä ja kansainvälistymistä.

Kuka omistaa teollisen yhteistyön kohteena olevan projektin teollisoikeudet?

Teollisoikeuksien omistajuudesta tulee sopia aina tapauskohtaisesti erikseen. Esimerkiksi suomalaiselle osapuolelle voi siirtyä myös hankkeen teollisoikeuksien käyttöoikeudet, vaikka ei niiden omistajuutta. Tällä kysymyksellä on vaikutusta myös hankkeen teollisen yhteistyön hyvitysarvoon.

Miten epäsuoraan teolliseen yhteistyöhön pääsee mukaan?

Epäsuora teollinen yhteistyö tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille, tutkimuslaitoksille sekä korkeakouluille ja yliopistoille. Asiassa kannattaa olla oma-aloitteinen ja olla aluksi yhteydessä ensisijaisesti Business Finlandin HXIP-hankeeseen, josta saa tarvittavia lisätietoja.

Lisätietoa teollisen yhteistyön mahdollisuuksista HX-hävittäjähankinnassa löytyy [Business Finlandin sivuilta](#).

Mikä on hyvä teollisen yhteistyön projektin koko?

Teollisen yhteistyön projektin koko ei ole tärkein kriteeri, sen sisältö on ratkaiseva.

Kaiken kokoiset projektit voivat tulla kysymykseen, kun molempien osapuolten kannalta kiinnostava yhteistyön kohde löytyy. Teollisen yhteistyön projekteihin halutaan pk-yrityksiä myös mukaan. Projekteissa kannustetaan myös suurempiin kokonaisuuksiin esimerkiksi useista pienemmistä yrityksistä ja sen koordinaattoriyrityksestä koostuvien yhteishankkeiden eli konsortioiden kautta.

Voiko toimittaja sijoittaa suomalaiseen yritykseen ja saada siitä teollisen yhteistyön hyvitystä?

Sijoituksesta, jonka vastineeksi toimittaja saa esimerkiksi osakkeita, ei voi saada teollisen yhteistyön hyvitystä.

Mistä voin saada rahoitusta projektilleni?

Lähtökohtana on, että suomalainen osapuoli ei vastaa teollisesta yhteistyöstä toimittajalle aiheutuvista kustannuksista eikä myöskään toimittajan kolmansilta osapuolilta hankkimien palvelujen kustannuksista. Suomalainen partneri joutuu kuitenkin sijoittamaan projektiin omaa työtään ja sitä kautta myös taloudellista panostustaan. Omaan osuuteensa suomalainen yritys voi esim. hakea normaaleja Business Finlandin rahoitusinstrumentteja, jos sille on edellytykset.

Mitkä ovat puolustusministeriön ja puolustusvoimien roolit teollisessa yhteistyössä?

Puolustusministeriö on puolustushankinnoissa sopimusosapuoli ja päävastuussa siitä liitetäänkö hankintaan myös teollisen yhteistyön velvoite ulkomaiselle toimittajayritykselle. Päätös velvoitteen asettamisesta tehdään tapauskohtaisesti ennen tarjouspyynnön lähettämistä.

Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen tehtävänä on varmistaa, että suora teollinen yhteistyö tulee asianmukaisesti neuvotteluissa huomioiduksi. Suoran teollisen yhteistyön kohteet syntyvät huoltovarmuuden sekä kunnossapito- ja tukitoimintojen määrittelyprosessin yhteydessä yhteistyössä HX-materiaaliprojektin, strategisten kumppaneiden ja tarjoajien kanssa. Vastaavasti epäsuoran teollisen yhteistyön määrittely tapahtuu tarjoajien sekä kotimaassa toimivien puolustus- ja turvallisuusalan yritysten, tutkimus- ja tiedeyhteisöjen, yliopistojen ja korkeakoulujen tai puolustushallinnon organisaatioiden kesken puolustusministeriön ja Pääesikunnan johdolla.

Tarjousvaiheessa toimittajakohtaiset teollisen yhteistyön suunnitelmat arvioidaan puolustusministeriön vetovastuulla toimivassa IP-arviointiryhmässä (Huoltovarmuus- ja teollinen yhteistyö –työryhmä). Puolustusministeriö myös neuvottelee ja allekirjoittaa teollisen yhteistyön sopimuksen tarjouskilpailun voittaneen toimittajan kanssa. Teollisen yhteistyön sopimuksen käytännön hallinnoinnista ja teollisen yhteistyön velvoitteen seurannasta vastaavat työ- ja elinkeinoministeriö ja sen alainen teollisen yhteistyön toimikunta.

Pääesikunta on päätöksillään 3.5.2017, 21.2.2018 ja 24.10.2018 määritellyt strategisten puolustus-hankkeiden epäsuoran teollisen yhteistyön painopistealueet, joiden katsotaan olevan tärkeitä maanpuolustuksen kannalta sekä tulevaisuudessa itsenäisen toimintakyvyn ja osaamisen huoltovarmuuden kannalta ottaen huomioon myös jo olemassa oleva kansallinen teollinen perusta.

Mikä on työ- ja elinkeinoministeriön rooli teollisessa yhteistyössä?

Työ- ja elinkeinoministeriö ja teollisen yhteistyön toimikunta vastaavat teollisen yhteistyön käytännön hallinnoinnista ulkomaisten puolustusvälineiden toimittajien kanssa eli niiden ulkomaalaisten yritysten kanssa, joilla on voimassa oleva teollisen yhteistyön velvoite Suomessa. Hankintasopimuksen liitteenä on erillinen teollisen yhteistyön sopimus. Molempien edellä mainittujen sopimusten sopimusosapuolena on puolustusministeriö (PLM). Teollisen yhteistyön sopimus Pohjanmaa-luokan alusten taistelujärjestelmästä allekirjoitettiin 26.9.2019 ja sopimuksen käytännön hallinnointi on siirtynyt työ- ja elinkeinoministeriölle.

Teollisen yhteistyön säännöt ovat tulleet voimaan 1.1.2012. Niiden valmistelusta on vastannut teollisen yhteistyön toimikunta, ja työ- ja elinkeinoministeriö on ne vahvistanut. Viimeisin muutos sääntöihin on tehty kesäkuussa 2018. Toimikunnan kokousten käytännön valmisteluista ja teollisen yhteistyön hallintoon liittyvistä kysymyksistä vastaa toimikunnan sihteeristö työ- ja elinkeinoministeriössä. Toimikunta seuraa järjestelmällisesti teollisen yhteistyön velvoitteiden ja mahdollisten etukäteisjärjestelyjen toteuttamista ja edistymistä. Teollisen yhteistyön toimikunta myös käsittelee vaateet ja pitää tiliä jo hyväksytyistä hankkeista. Lisäksi toimikunta linjaa teollisen yhteistyön asioiden käsittelyyn liittyvät toimintatavat johdonmukaisen ja tasavertaisen käsittelyn varmistamiseksi.

Toimikunnan jäsenet edustavat puolustusministeriötä, ulkoministeriötä sekä työ- ja elinkeinoministeriötä. Toimikunta kokoontuu noin 6 kertaa vuodessa. Toimikunnan kokouksissa asioiden esittelijänä toimii sen pääsihteeri tai apulaispääsihteeri. Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyy toimikunnan käsittelyssä olleet päätökset. Nykyisen toimikunnan toimikausi on syyskuun 2021 loppuun saakka.

Lisätietoja: [Suomen puolustustarvikehankintoja koskevat teollisen yhteistyön säännöt ja toimikunnan kokoonpano](#)

Mikä on Business Finlandin HXIP-projektin rooli?

Business Finland:in HXIP-projekti tukee omalta osaltaan HX-hankkeeseen liittyvää yhteistyötä. Projektin keskeisenä tehtävänä on auttaa suomalaisia yrityksiä, tiedeyhteisöjä- ja tutkimuslaitoksia sekä ulkomaisia tarjoajia ja heidän alihankkijoitaan epäsuorassa teollisessa yhteistyössä.

Lisäksi Business Finland auttaa mm. konsortioiden muodostamisessa, järjestää erilaisia tilaisuuksia teollisen yhteistyön mahdollisuuksista ja käytännön kysymyksistä.

Business Finlandilta voi tiedustella myös rahoitusmahdollisuuksia tutkimuksen, tuotekehityksen ja liiketoiminnan kehittämistarpeisiin.

Lisätietoja: [Business Finland/Hävittäjähanke HX](#)

Mikä on Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry:n rooli HX:n teollisessa yhteistyössä?

PIA edustaa suomalaista puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuutta. PIA:n tehtävänä on tuoda jäsenistönsä osaksi puolustusvoimien hankkeiden teollista yhteistyötä. PIA on muun muassa käynyt jo usean vuoden ajan vuoropuhelua HX-toimittajaehdokkaiden kanssa sekä järjestänyt tapaamisia tarjoajaehdokkaiden kanssa. PIA on ollut aktiivisesti mukana myös HX-hankkeen teollisen yhteistyön järjestämisessä. Lisäksi PIA avustaa Business Finlandia sen HXIP-projektissa.

Lisätietoja: [Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry](#)

Liittyykö Global Innovation Partnerships -ohjelma myös teolliseen yhteistyöhön?

Global Innovation Partnership Program (GIPP) –ohjelma ei ole osa teollista yhteistyötä. GIPP-ohjelmaan liittyvää yhteistyötä ei saa missään tilanteissa sekoittaa varsinaiseen hyvityskelpoiseen teolliseen yhteistyöhön. HX-hankkeen peruslähtökohdat ja EU-lainsäädäntö vaativat pitämään asiat täysin erillään

GIPP on Business Finlandin vastuulle kuuluva ohjelma, joka ei ole osa virallista strategisten puolustushankintojen hankintaprosessia, johon teollinen yhteistyö liittyy. Hankkeiden hyväksyminen osaksi teollista yhteistyötä edellyttää aina virallista prosessia työ- ja elinkeinoministeriössä ja sen

alaisessa teollisen yhteistyön toimikunnassa. GIPP-ohjelma painottuu erityisesti globaalien tason yhteistyöhön, ml. kaupan esteiden purkuun ja investointien saamiseen Suomeen, mitkä ovat Suomen kannalta myös tärkeitä kysymyksiä kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta.

Lisätieto:

Puolustusministeriö (puolustushankinnat ja teollinen yhteistyö):

Hallitusneuvos Iikka Marttila, puh. 0295 140 038, iikka.marttila@defmin.fi

Everstiluutnantti Tom Lindén, puh. 0295 140 405, tom.linden@defmin.fi

Verkkosivut: [HX-hanke](#)

Työ- ja elinkeinoministeriö (teollisen yhteistyön säännöt ja teollisen yhteistyön toimikunnan prosessit):

Kaupallinen neuvos, pääsihteeri Marjaana Aarnikka, puh. +358 295 062 122, marjaana.aarnikka@tem.fi

Neuvotteleva virkamies, apulaispääsihteeri Henri Backman, puh. +358 295 063 581, henri.backman@tem.fi

Puolustusvoimat (suora teollinen yhteistyö, HX):

Eversti Juha-Matti Ylitalo, Logistiikkalaitos, 0299 800 (vaihde), juha-matti.ylitalo@mil.fi

Puolustusvoimat (epäsuora teollinen yhteistyö):

Insinöörieversti Jaakko Jurvelin, Pääesikunta, 0299 800 (vaihde), jaakko.jurvelin@mil.fi

Business Finland HXIP-projekti:

Projektijohtaja Markku Lehikoinen, puh. +358 40 504 4390, markku.lehikoinen@businessfinland.fi

Johtava asiantuntija Tapio Halkola, puh. +358 40 139 4747, tapio.halkola@businessfinland.fi

Asiantuntija Matias Keinänen, puh. +358 401 837 087, matias.keinanen@businessfinland.fi

Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry:

Pääsihteeri Tuija Karanko, puh. +358 40 559 8986, tuija.karanko@techind.fi

Projektipäällikkö Tapio Halkola, puh. +358 40 139 4747, tapio.halkola@techind.fi

Projektikoordinaattori Matias Keinänen, puh. +358 401 837 087, matias.keinanen@techind.fi